

DOSELJENICI S KVARNERSKIH OTOKA U PULSKIM MATIČNIM KNJIGAMA KRŠTENIH TIJEKOM XVII. STOLJEĆA

Slaven BERTOŠA, Pula

Matične knjige krštenih, koje se odnose na grad Pulu, čuvaju se u Povijesnom arhivu u Pazinu. One su vrlo značajno povijesno svjedočanstvo za proučavanje fenomena migracija. Stanovništvo Pule bilo je, s obzirom na provenijenciju, vrlo raznoliko. Prilikom krštenja nekog djeteta uvijek se navodilo mjesto iz kojeg su dolazili, odnosno bili podrijetlom otac i majka (ako se, dakako, radilo o doseljenicima). Razloge migriranja nije uvijek lako utvrditi. Ponekad su, međutim, oni ipak uočljivi iz analize izvora.

Za Pulu je važno reći da se tijekom XVII. stoljeća nalazila u toliko lošem stanju (zbog pljačkanja tijekom ratnih sukoba i mnogobrojnih epidemija) da bi grad zapravo prestao postojati da se u njega nije neprekidno useljavalo novo stanovništvo.

Žitelji s kvarnerskih otoka bili su prilično brojni u gradu. U XVII. stoljeću, na koje se odnosi ova analiza, bilo ih je najviše s Cresa i Lošinja. Krčana i Rabljana bilo je malo, a Pažana uopće nije bilo. Ukupno se doseljenici s Kvarnerskih otoka u puljskim matičnim knjigama krštenja spominju 27 puta. Cresana nema od 1613. do 1625., te u tridesetim i šezdesetim godinama. U ostalim se razdobljima redovito spominju. Lošinjani se spominju samo pedesetih i šezdesetih godina, a Krčani koncem stoljeća. Jedini Rabljanin u Puli spominje se u tridesetim godinama XVII. stoljeća.

Budući da su svećenici vrlo uredno vodili matične knjige krštenih (kao, uostalom, i matične knjige krizmanih, vjenčanih i umrlih), one su za proučavanje problema doseljenika u grad Pulu vrlo dragocjen povijesni izvor.

1. Uvodne napomene o migracijama

Proučavanje migracija u europskim okvirima dugo se vremena oslanjalo na vjerovanje da je europsko žiteljstvo bilo statično i vezano za zemlju. Novija su demografska istraživanja utvrdila iznenađujuće veliko kretanje stanovništva¹. Međutim, izvori za povijest migracija uvijek su bili »problematični«. Naime, lako je uočiti trenutak kada neka žena prilikom

¹ Michael W. FLINN, *The European Demographic System: 1500–1820.*, Brighton, Harvester Press, 1981. (tal. prijevod: *Il sistema demografico europeo 1500–1820*, Il Mulino, Bologna, 1983., str. 97).

udaje odlazi u muževu kuću (postoje, dakako, i obratni slučajevi) ili kada mlada osoba seli u grad u potrazi za poslom. Za takve migracije postoje dokumenti koji ih dokazuju. No, postavlja se pitanje: Što je s ostalim (znatno mnogobrojnijim) uzrocima migracija, tj. slučajevima u kojima se ne može utvrditi uzrok migriranja, odnosno kada on uopće nije vidljiv iz povijesnih izvora.

Općenito se može utvrditi da su migracije u europskoj historiografiji dobro proučene². U glavne izvore spadaju župne matice, najviše bračni registri, gdje se često označavala župa iz koje je dolazila buduća žena ili muž, i to u župu u kojoj je brak sklopljen. Budući supruzi morali su donijeti potvrdu župnika iz prijašnjeg mjesta boravka da ne postoji zapreka za sklapanje braka. No ti registri ne mogu dati informacije o migracijama, već samo o župi iz koje su dolazili supruzi. Korisni su, također, i registri umrlih.

Početak novoga vijeka u mnogim europskim gradovima postojale su liste građana, u kojima se često navodilo odakle je neka osoba dolazila³. No svi spomenuti izvori daju uglavnom samo jednu promjenu mjesta stanovanja, a ljudi su se svakako selili puno više. Naime, zabilježena smrt neke osobe u mjestu gdje se ta osoba nije rodila ne daje informacije o mijenjanju mjesta njezinih boravaka.

Obično se misli da je mobilnost seoskoga stanovništva, s obzirom na njegovu vezanost za zemlju, bila manja.

U mnogim je dijelovima Europe velik postotak ljudi neprijeporno bio stalno vezan za župu u kojoj se rodio. Ali velik broj mladih ljudi nije uspijevaao naći sredstva za život u rodnome mjestu. Sa slabo razvijenom tehnikom, zemlja nije mogla prehraniti sve veći broj ljudi. Tako i u statičnim zajednicama vidimo motiv za migracijama.

Demografski višak na selu uvijek je odlazio u grad, najviše zbog posla. Engleski proučavatelj europske demografije Michael W. Flinn skrenuo je pozornost na Švicarce, koji su odlazili u sjevernu Njemačku i istočnu Francusku, jer se tada nisu mogli prehraniti u svojoj zemlji. Znamenita je bila švicarska kolonija u Strassbourgu⁴.

I London se puno povećavao zahvaljujući dolasku ljudi sa sela. Uglavnom se u ovim slučajevima radilo o mlađoj populaciji.

Svakako je točan zaključak da što je neki grad bio veći, veće je bilo i područje s kojega se u njega stanovništvo doseljavalo. Kada je zarada u gradu bila velika, ljudi se nisu dvoumili u prevaljivanju velikih udaljenosti. Flinn navodi zanimljiv primjer škotskih trgovaca u Švedskoj, gdje i danas u Goeteborgu postoje poduzeća sa škotskim nazivima / prezimenima doseljenika u XVII. i XVIII. stoljeću.

Opustošena su područja uvijek privlačila nove doseljenike: tako je naseljavano područje opustošeno Tridesetogodišnjim ratom (1618.–1648.), kao i područja koja su ostala pusta nakon turskih povlačenja. Opustošeno područje Istre također je zanimljiv primjer za tu pojavu.

² Isto, str. 98.

³ Isto, str. 99.

⁴ Isto, str. 101.

Brojne migracije bile su prouzročene i vojnim operacijama, ali je i sama vojna služba utjecala na njih. Vojnici koji su ušli u, primjerice, mletačke vojne postrojbe više se nisu vraćali u svoje matične župe. Osim toga, mnogi su bježali od kuće da ne bi ušli u vojnu službu. Strani plaćenici u Tridesetogodišnjem ratu uglavnom se nakon rata nisu vraćali u svoje zemlje.

Migracije su prouzročene i vjerskim sukobima: poznate su migracije protestanata iz Francuske u XVI. stoljeću, te 1685. nakon povlačenja Nanteskog edikta. Otišli su uglavnom u Švicarsku i Englesku. Anabaptisti koji su u XVI. stoljeću pobjegli od Nizozemaca otišli su u Englesku, Njemačku, Poljsku i Rusiju. Tu su i španjolski Mauri, koje se otjero od 1609. do 1614. Smatra se da ih je otišlo oko 275.000. Naseljavanje kršćana prouzročilo je drugu migraciju, ali na štetu krajeva Španjolske u kojima nije bilo Maura. Španjolska se odlučila osloboditi Maura u trenutku kada je bila pogođena epidemijama i kada je iz nje iseljavalo puno ljudi prema Americi⁵.

Kada su neki krajevi bili »prenaseljeni« (u smislu da u njima nije više bilo dovoljno hrane), žitelji su se iseljavali. To je, navodi Flinn, slučaj s Francuzima s područja Pireneja i Centralnog masiva, koji odlaze u Španjolsku. Prema mišljenju istoga autora, glavni primjer za iseljavanje zbog »prenaseljenosti« u XVII. stoljeću bilo je područje brdovite Švicarske. Do konca rata 1648. stanovništvo je moglo biti uklopljeno u lokalna gospodarstva. No kad je rat prestao, nastao je povratkom plaćenika višak ljudi, pa je došlo do iseljavanja, uglavnom u Ameriku.⁶

2.

Stanovništvo grada Pule upravo je zahvaljujući neprestanim useljavanjima u grad ostajalo gotovo konstantno⁷. Doseljavanja u grad bila su najjača u XVI. i XVII. stoljeću. Međutim, nisu se svi doseljenici zadržavali u gradu, nego su ga pokatkad nezadovoljni napuštali i odlazili dalje, pa je zbog toga fluktuacija stanovništva bila vrlo velika.⁸ U vrijeme boravka u gradu doseljenici su se najčešće bavili zemljoradnjom, obrtima, uzgojem stoke i sl. Često su radili kao sluge kod bogatih građanskih obitelji, a bili su i vojnici, katkada i svećenici.

U pulskim matičnim knjigama krštenih u razdoblju od 1613. godine (od kada počinje njihova evidencija) spominju se sve do konca stoljeća 27 puta doseljenici s Kvarnerskih otoka: 18 puta s otoka Cresa, 6 s Lošinja, 2 s Krka, te jedan doseljenik s otoka Raba. Doseljenici s otoka Paga u pulskim se matičnim knjigama krštenih u XVII. stoljeću ne spominju.

Ovi se podaci mogu sažeti u sljedeću tablicu:

⁵ Isto, str. 101–106.

⁶ Isto, str. 108–109.

⁷ Miroslav BERTOŠA, Etnička struktura Pule od 1613. do 1797. s posebnim osvrtom na smjer doseljavanja njezinog stanovništva, *Vjesnik Histojskih arhiva u Rijeci i Pazinu*, vol. XV (1970.), str. 55.

⁸ Isto, str. 58.

OTOK	KOLIKO SE PUTA DOSELJENICI SPOMINJU	%
CRES	18	66,66
LOŠINJ	6	22,22
KRK	2	7,40
RAB	1	3,70
PAG	0	0,00
UKUPNO	27	100,00

Kako se uz ime osobe uvijek navodilo i mjesto iz kojega je ona doselila, odnosno mjesto u kojem je rođena, broj se doseljenika, kao i njihova imena mogu vrlo dobro pratiti.

3. Doseljenici s otoka Cresa

Njihov je broj u spomenutom stoljeću najveći. Od 1613. do 1625., te u tridesetim i u šezdesetim godinama nema ih uopće, ali se u ostalim razdobljima XVII. stoljeća redovito spominju.

Zapis od 19. ožujka 1626.⁹ odnosi se na krštenje Zuana Battiste Piera, čiji je otac bio Nadal Scampichio (ili Scampicchio, a poznat je i hrvatski oblik prezimena – Škampić, koji se također spominje u raznim suvremenim izvorima), pripadnik poznate labinske obitelji, koja se doselila u Pulu, te stekla brojne posjede.¹⁰ Majka Zuana Battiste Piera i Nadalova supruga (»sua Consorte«) zvala se Domenega, a dijete je rođeno u zakonitom braku (»nato di legittimo matrimonio«). Takva se pripomena redovito navodila kod svakog krštenog djeteta, ali su se redovito navodili i slučajevi nezakonito rođenih). Scampichieva sina krstio je velečasni gospodin Don Pietro Micugliani, pulski kanonik (»Battezzato dal Reverendo signor Don Pietro Micugliani Canonico di Pola«). Kum je bio gospodin Zuanne iz Cresa (uz njegovo se ime navodi pridjev »magnifico«, pa je vjerojatno riječ o uglednijem građaninu). Ne znamo, međutim, je li on bio iz grada Cresa ili s istoimenog otoka (izričaj »Zuanne da Cherso« to ne pokazuje). Ova se napomena odnosi i na sve ostale slučajeve, ne samo s ovog otoka već i s drugih, uz samo jednu iznimku o kojoj će kasnije biti riječ. Kuma krštenika bila je Perina, supruga Biasia Cuizze iz Pule (»Donna Perina moglie di ser Biasio Cuizza abitanti in Pola«). »Messer« (ili skraćeno »ser«) isto je što i »gospodin«, »gospon«. Mnogobrojni pripadnici obitelji Cuizza (od kojih su mnogi nosili ime Biasio) vrlo često spominju se u pulskim maticama.

S otoka Cresa bila je i »donna Maria« (ili »donna Mare«), poznata po troje izvanbračne djece, koju su pulski svećenici krstili u razdoblju od 1643. do 1670. U prva je dva porođaja majka djece, zbog vidljive razlike od 27 godina, očigledno bila vrlo mlade dobi, a u posljednjem je slučaju vjerojatno već bila u srednjim godinama, ali još uvijek u prokreativnoj

⁹ Povijesni arhiv Pazin (dalje: PAP), Liber Baptizatorum (dalje: LB), Pula, 19. ožujka 1626.

¹⁰ Miroslav BERTOŠA, *Istra: Doba Venecije (XVI.–XVIII. stoljeće)*, Pula, 1995. (2. prerađeno i dopunjeno izdanje), str. 266 i passim.

dobi. Sve troje djece bilo je »ex ignoto padre«: 3. siječnja 1643. krštena je njezina kći Antonia Domenica¹¹. Imala je samo jednog kuma: bio je to Alvise Pesaro, po zanimanju ribar (»Padrino al sacro fonte ser Alvise Pesaro Pescator«), a prezime je u ovom slučaju označavalo mjesto podrijetla (talijanski grad Pesaro). Krstio ju je župnik (»curato«), ali se njegovo ime ne spominje.

Zatim je već sljedeće godine, 28. kolovoza 1644.,¹² također s naznakom »ex ignoto padre«, kršten Domenico Francesco, sin spomenute Cresanke. Krstio ga je pulski kanonik Domenico Cologna (»Battezzato da signor Prete Domenico Cologna Canonico«). Može se, na žalost, pročitati jedino ime kuma – Mattia Solca.

I najzad, 27. ožujka 1670. krštena je Zuanna Domenica, kći gospođe Mare s Cresa (također »od nepoznatog oca«). Krstio ju je, uz dozvolu župnika (»de licentia parrochi«), pulski svećenik Mattio Spare, koji je, kako sam kaže, zapisao tekst (bilješku) (»Battezzata da me Pre Mattio Spare«). Od kumova se spominje »messer Domenico del Pin« i ženska osoba, čije se ime u dokumentu ne može pročitati (»Donna ...«)¹³.

U pedesetim se godinama XVII. stoljeća u pulskim matičnim knjigama krštenih spominje »messer Francesco Chersin« (Frane Cresanin). U ovome primjeru prezime označava podrijetlo osobe koja ga nosi: tal. naziv za otok i grad Cres je Cherso, a Chersin je naziv za žitelja. Najprije je 30. listopada 1650. pulski kanonik Giacomo Bonarelli krstio njegovu kćer Katarinu Luciju, čija je majka bila njegova zakonita supruga Mare. Kumovi su bili »messer« Jakov Blažina (Giacomo Blasina), te Paulina, pokćerka pulskog brijača Lorenza de Lorizza (»Paulina fiastra de messer Lorenzo de Lorizzo barbiero«). Prezime de Lorizzo spominje se pokatkad i kao Dello (ili dello) Rizzo, a brijač Lorenzo bio je doseljenik iz talijanske luke Manfredonije.¹⁴

Zatim je gotovo točno godinu dana kasnije, 24. listopada 1651. kršten Jakov Luka,¹⁵ rođen u zakonitom braku od istih roditelja. Krstio ga je spomenuti pulski kanonik Giacomo Bonarelli, a kao kumovi spominju se »messer Giure Lanich« (Jure Lanić) i Paulina, kći pokojnog Bernardina (čije se prezime ne može pročitati).

Konačno, 10. siječnja 1654.¹⁶ kršten je Jakov Dinko (Giacomo Domenico), sin Frane Cresanina i njegove supruge, također rođen u zakonitom braku. Krstio ga je pulski kanonik Antonio de Marin. Kumovi su mu bili »mistro Andrea Roditti« i »donna Menega Bevilacqua«. Kum je bio pripadnik poznate obitelji Roditti (u izvorima katkada i u obliku Ruditti), koja se u Pulu i njezinu okolicu doselila s mletačkih posjeda na Levantu. U XVII. stoljeću to je jedan od najčešće spominjanih rodova u povijesnim izvorima. Poput kupoprodajnih ugovora, oporuka, bračnih ugovora i sl., i matične su knjige krštenih, krizmanih, vjenčanih

¹¹ PAP, LB, Pula, 3. siječnja 1643.

¹² Isto, 28. kolovoza 1644.

¹³ Isto, 27. ožujka 1670.

¹⁴ Isto, 30. listopada 1650.

¹⁵ Isto, 24. listopada 1651.

¹⁶ Isto, 10. siječnja 1654.

i umrlih prepune podataka o mnogobrojnim pripadnicima ove obitelji. Andrea Roditti bio je obrtnik, što pokazuje pridjevnik »mistro« uz njegovo ime.

Vrlo je zanimljiv i zapis od 30. studenoga 1659.¹⁷ Pulski kanonik Bonarelli krstio je tada Elisabettu i Andrianu, čiji su roditelji bili »messer Zuanne Meris de Petris« iz Cresa, te njegova supruga Zuanna. Dijete je rođeno u zakonitom braku. Kumovi pri krštenju bili su mu Zorzi iz istarskog kaštela Bala (»Zorzi da Valle«), te gospođa Elena, supruga gospođina Piera Via. Otac djeteta bio je pripadnik poznate creske obitelji Petris, čiji su se mnogi članovi doselili u Pulu i na njezino područje, a njihovo je postojanje dobro dokumentirano.

Sedamdesetih se godina u pulskim matičnim knjigama krštenih spominje »messer« Zuanne Chersin (Ive Cresanin) – (i u ovom slučaju prezime označava podrijetlo). Naime, 6. siječnja 1675. kršten je njegov sin Francesco (Frane) Pasqualino, čija je majka bila »madonna Biasa«, Chersinova zakonita supruga. »Madonna« (skraćeno »donna«) oznaka je za gospođu. Dijete, rođeno u zakonitom braku, krstio je pulski svećenik Natale Razzo. Kumovi (»Padrini al sacro fonte«) bili su mu gospodin Matija Banović iz Marčane (signor Mattio Banovich da Marzana) i gospođa Andriana Catthicora.¹⁸

Nattalino Damian bio je drugi sin gospodina Iva s Cresa i njegove zakonite supruge gospođe Biase, a krstio ga je isti svećenik 4. ožujka 1679.¹⁹ Zapis spominje kumove: bili su to »messer« Antonio Zon i gospođa Menega Razzo.

U zapisu o krštenju, koje je 19. travnja 1676. obavio pulski kanonik Damian Razzo, spominje se još jedan građanin po imenu Zuanne Chersin. Njegova se supruga zvala Matija (Matija je u hrvatskom jeziku i muško i žensko ime, a u talijanskom postoji distinkcija: Mattia i Mattio). Spomenutog je dana kršten njihov sin Zuanne (Ive, premda se u Istri rabi i oblik Zvane). Zuanne dello Rizzo i gospođa Cornelia, supruga uglednoga pulskog građanina Francesca Pellizze bili su kumovi.²⁰

U ne osobito čitljivom zapisu od 7. travnja 1677.²¹ spominje se kći (figliola) (nečitkog imena) Martine iz Osora (Martina da Ossero). Jedini je to primjer tijekom čitavog XVII. stoljeća da se izrijekom navodi mjesto na otoku Cresu iz kojega je potjecala neka osoba (u ovom je slučaju to drevni grad Osor). Već spomenuti pulski kanonik Damian Vio tada je krstio nezakonitu kćer (»nata ex ignoto padre«) spomenute gospođe, a kumovi su na krštenju bili ugledni svećenik skolastik Pasqualino Fonte (»molto illustre et reverendo signor don Pasqualino Fonte scolastico«) te gospođa Andriana dello Rizzo.

Zanimljiv je nadalje i zapis o krštenju Giorgia Domenica (Jura Dinka), kojega je 21. siječnja 1688. krstio kanonik Razzo.²² Djetetov otac bio je »messer« Domenico Chersin (Dinko Cresanin), a majka »donna« Bernardina, njegova zakonita supruga (»sua legittima consorte«). Navodi se da je dijete rođeno 14. siječnja spomenute godine. Kumovi su mu

¹⁷ Isto, 30. studenoga 1659.

¹⁸ Isto, 6. siječnja 1675.

¹⁹ Isto, 4. ožujka 1679.

²⁰ Isto, 19. travnja 1676.

²¹ Isto, 7. travnja 1677.

²² Isto, 21. siječnja 1688.

bili gospodin Domenico Varini i gospođa Maria Castelli, podrijetlom iz Venecije (»la signora Maria Castelli da Venezia«).

Koncem 1691., točnije 27. prosinca,²³ poznati i u raznim maticama puno puta spominjani pulski kanonik Francesco Maure krstio je Franicu (Francescu), kćerku Ivana Rumbenića (Zuanne Rumbenich) s Cresa i njegove zakonite supruge gospođe Marije. Dijete je bilo rođeno 24. prosinca iste godine. Kao kumovi spominju se Antonio Cremonin i gospođa Veniera Razzo.

I najzad, zanimljiv je i zapis od 11. ožujka 1697.²⁴ Kršten je Zorzi, sin Domenica Varinija i gospođe Francesche, njegove zakonite supruge, rođen 25. veljače. Spominje se da je svećenik 26. veljače dijete krstio kod kuće u »slučaju opasnosti« (»nato li 25 Febraro in caso di necessita' gli diedi l' aqua in casa...«). Naime, djecu za koju je postojala opasnost da umru krstila je odmah nakon rođenja babica (levatrice, ostetrice, odnosno u latinskim tekstovima ostetrix) ili je svećenik došao u kuću obitelji i obavio krštenje. Ovdje je riječ o drugom slučaju. Ako je dijete uspjelo preživjeti, nosilo se u crkvu na ponovno krštenje. Kod Zorzijeva krštenja u kući kum je bio ugledni gospodin Antonio Sforza. Kako je dijete preživjelo, odneseno je 11. ožujka na ponovno krštenje u crkvu (»et alli 11 Marzo fu portato alla Chiesa«), a čin je obavio pulski kanonik Liberal Vio, autor zapisa (»da me Liberal Vio Canonico furono fatte le solite ceremonie«). U crkvi su kumovi bili već spomenuti gospodin Sforza te Cresanin Alvise Petris (»signor Alvise Petris da Cherso«).

4. Doseljenici s otoka Lošinja

Spominju se uglavnom pedesetih i šezdesetih godina XVII. stoljeća, i to samo šest puta.

Matija Ivan bio je sin Šimuna Dorčića s Lošinja (»Mattio Zuanne figliolo de messer Simon Dorcich da Losin«) i gospođe Matije, njegove zakonite supruge, a krstio ga je 3. travnja 1650.²⁵ pulski kanonik Giacomo Bonarelli. Gospodin Andrea Caticora i gospođa Cattarina, čiji je muž bio brijač Lorenzo de Lorizzo, bili su kumovi.

Od istih je roditelja rođen i Ive Josip (Zuanne Iseppo), kršten 22. ožujka 1654.,²⁶ uz nazočnost kumova: bili su to Jadre iz Klane (»Giadre da Clana«) i gospođa Jelena, supruga »mizzera« Mihovila Perotića (Michiel Perotich).

Zatim je 28. kolovoza 1656.²⁷ krštena Dinka Uršula, rođena također od istih roditelja, također u zakonitom braku (»Domenica et Orsola figliola de messer Simon Dorcich da Lossin, la madre Mattia, giugalli, nata de legittimo matrimonio«). Zakoniti brak označava izričaj »de legitimo matrimonio«, a izričaj »giugalli« pokazuje da su supruzi bili vjenčani. Kumovi pri krštenju bili su gospodin Marco Magno i gospođa Cattarina, čiji se muž zvao

²³ Isto, 27. prosinca 1691.

²⁴ Isto, 11. ožujka 1697.

²⁵ Isto, 3. travnja 1650.

²⁶ Isto, 22. ožujka 1654.

²⁷ Isto, 28. kolovoza 1656.

Mico Magno. Izričaj »per exorcismum« pokazuje da je dijete najprije kršteno kod kuće, jer je očigledno postojala opasnost da ne preživi, a kasnije je postupak ponovljen u crkvi.

O doseljenicima s Lošinja zanimljiva su još dva zapisa. U prvome, koji nosi datum 14. lipnja 1659., spominje se krštenje Antuna Frana (Antonio Francesco), čiji je otac bio »messer« Šimun Lartić (Simon Lartich) s Lošinja, a majka se zvala Matija. Ugledni gospodin Iseppo Cosani, zapovjednik pulske utvrde (»Capitanio della Fortezza«) i gore spomenuta gospođa Cattarina Magno bili su kumovi.²⁸

Drugi je zapis od 13. veljače 1663.²⁹ Kršten je Luka Foško (Luca Fosco), sin Luke Rošića (Luca Rossich) s Lošinja i njegove supruge, čije se ime ne spominje. Rođen je u zakonitom braku, a kumovi na svečanosti krštenja bili su mu mnogopoštovani gospodin (»molto illustre signor«) Niccolo' Lombardo (koji se vrlo često spominje u pulskim matičnim knjigama iz tog razdoblja) i gospođa Lena (skraćeno od »Elena«).

5. Doseljenici s otoka Krka

U XVII. se stoljeću u pulskim matičnim knjigama krštenih doseljenici s Krka spominju vrlo rijetko: samo dva puta, i to koncem stoljeća.

Gospođa Franceschina s Krka (»da Veglia«) bila je, zajedno s »mistrom« Nardom Colisetijem, kuma prilikom krštenja Domenike Biase, čiji su roditelji bili »messer« Gasparo Freghina i »donna« Fioretta, njegova zakonita supruga. Dijete je krstio poznati i u matičnim knjigama često spominjani pulski kanonik Domenico de Piazza. Svečanost krštenja obavljena je 28. svibnja 1673.³⁰

Tonica je bila kći Frana s Krka (»Francesco da Veia«), koji se u zapisu o krštenju od 14. rujna 1694.,³¹ kao i u mnogim drugim zapisima, spominje i pod nadimkom Gambalarga. Majka djeteta zvala se Unida. Malu je krstio kanonik Marco Cipriotto, a pri svečanosti krštenja držali su je kumovi Gerolemo s Cresa (»Gerolemo da Cherso«) i gospođa Vicenza, čiji je muž bio »messer« Nicoletto Gaiola.

6. Doseljenik s otoka Raba

U XVII. stoljeću spominje se samo jedan doseljenik podrijetlom s otoka Raba. Zapis od 5. ožujka 1634.³² svjedoči o krštenju Dinke (Domeniche), čiji su se roditelji zvali »messer« Matija (od pokojnog Mihe s Raba) (»Domenica figliola di messer Mattio de quondam Michiel da l' Arba«) i gospođa Marija. »Quondam« je oznaka za osobu koja je umrla, a Miho je po zanimanju bio vojnik (soldato). Navodi se da je dijete rođeno u zakonitom braku te da su roditelji bili vjenčani. Spominju se i kumovi: vojnik Alessandro Marzari i

²⁸ Isto, 14. lipnja 1659.

²⁹ Isto, 13. veljače 1663.

³⁰ Isto, 28. svibnja 1673.

³¹ Isto, 14. rujna 1694.

³² Isto, 5. ožujka 1634.

gospođa Santina, čiji je muž (ili možda otac) bio pokojni Battista di Tadio («Padrini Alessandro Marzari e donna Santina del quondam Battista di Tadio«).

7. Zaključne napomene

Od kvarnerskih je otoka po doseljenicima u Pulu u XVII. stoljeću najzastupljeniji Cres, dok se uočava vrlo mali broj došljaka s Krka. Međutim, u idućem je stoljeću taj odnos znatno izmijenjen u korist ovog posljednjeg otoka.

Migracije su prilično obilježavale kako čitavo europsko tako i istarsko (odnosno južno-istarsko) stanovništvo XVII. stoljeća. Uvijek su imale široke i važne demografske posljedice. Svakako valja zaključiti da bi bez migracija loši uvjeti života puno jače utjecali na demografsku stagnaciju ili čak nazadak. Fertilitet na nekom području također je bio značajno uvjetovan migracijama, jer su se najviše selili mlađi ljudi: budući da su migracije pomicale prema naprijed dobnu granicu za ulazak u brak, one su svakako smanjivale i samu mogućnost sklapanja braka. Osim toga, prouzročile su i gubitak ravnoteže u spolnoj i dobnoj strukturi kod žitelja koji su ostali na svojim starim imanjima i nisu migrirali. Posljedica toga bio je pad fertiliteta i smanjenje indeksa rasta stanovništva. Spomenuti engleski znanstvenik M. W. Flinn smatra, međutim, da su migracije, barem što se tiče većine europskih zemalja, više posljedica visokih indeksa rasta žiteljstva nego uzrok njihovih promjena.³³

Podaci pulskih matičnih knjiga krštenih, koje su pohranjene u Povijesnom arhivu u Pazinu, a koje su svećenici vrlo uredno vodili, važni su za analizu etničke strukture pulskog stanovništva. Može se uočiti da tijekom XVII. stoljeća broj doseljenika s kvarnerskih otoka u Pulu nije bio malen. Međutim, valja naglasiti da se iz tih podataka ne mogu i ne smiju stvarati zaključci o broju pripadnika etničkih skupina u gradu, već se samo može uočiti njihov međusobni omjer. Osim toga, kada se u maticama doseljenici spominju samo po imenu (primjerice Francesco da Veia), teško je odrediti je li riječ o osobi hrvatske ili talijanske etničke pripadnosti. »Donna Mare« vjerojatno nije bila Talijanka; Šimun Dorčić, Luka Rošić i Ivan Rumbenić nisu to bili sigurno, ali je teško reći kojem su etničkom krugu pripadale osobe koje se u dokumentima spominju kao »Zuanne Chersin«, »Michiel da l' Arbe« ili »Francesco da Veia«. Stoga treba naglasiti da je oblik imena / prezimena uvijek samo znak izvornoga etničkog podrijetla, odnosno provenijencije neke osobe, a ne nikako i njezine sigurne etničke pripadnosti. Uostalom, postojala su mnoga prezimena nejasnog i nesigurnog etničkog podrijetla.

³³ M. FLINN, nav. dj., str. 111.

Summary

COLONISTS FROM ISLANDS OF KVARNER IN THE SEVENTEENTH CENTURY
REGISTERS OF PULA

Author examines records of all the children whose names are written down in the »Register of the born« of Pula. In this register one can find 27 colonists from the islands of Kvarner. Among these people 66,66 % came from island of Cres and 22,22 % got here from island of Lošinj. It is interesting to note that during the seventeenth century there were not many newcomers from islands of Krk (7,40 %) and Rab (3,70 %). By the same token, one cannot find any colonists from island of Pag.